C. BRĂTESCU
Profesor universitar, Cernăuţi

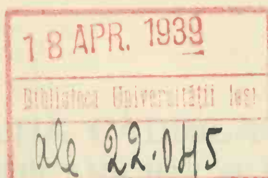
Populaţia Cadrilaterului

între anii 1878 şi 1938

Extras din Volumul festiv al revistei „Analele Dobrogei",
Anul XIX, vol. II, 1938.

CERNĂUŢI 1938
Institutul de arte grafice şi editură „Glasul Bucovinei"
21445

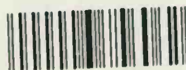
C. BRĂTESCU
Profesor universitar, Cernăuți

Populația Cadrilaterului

între anii 1878 și 1938

Extras din Volumul festiv al revistei „Analele Dobrogei",
Anul XIX, vol. II, 1938.

CERNĂUȚI 1938
Institutul de arte grafice și editură „Glasul Bucovinei"
21445

POPULAŢIA CADRILATERULUI
INTRE ANII 1878 ŞI 1938

Pentru cine cercetează populaţia Cadrilaterului, raporturile statistice ale naţionalităţilor şi aşezările lor schimbătoare în cursul secolilor trecuţi, rolul geopolitic de drum, pe care l-a avut ţinutul până în vremea noastră, nu trebuie pierdut din vedere: *drum de invazii* şi *drum de armate*, — dacă voeşte a-şi explica marile prefaceri istorice şi etnice realizate în acest teritoriu. De altfel Cadrilaterul nu stă unic în acest destin al său lângă M. Neagră, ci formează doar un inel din lanţul de ţinuturi care azi, asemenea unor mozaicuri etnografice, mărginesc spre nord şi apus ţărmurile acestei Mări: stepele Ucrainei inclusiv Crimeea, Bugeacul Basarabiei, Dobrogea, Bulgaria cam dela răsărit de Iantra, o bună parte din Rumelia şi Tracia din spre Constantinopole. Pe aici au trecut atâtea invazii de popoare! Sciţi şi Sarmaţi în antichitate; Goţi, Huni, Avari, Slavi, Bulgari, Pecenegi, Cumani şi Tătari, în evul mediu, din spre N. şi NE.; şi Turcii din spre sud. Pe aici au trecut şi atâtea armate, în special turceşti şi ruseşti, în epoca modernă, ale căror acţiuni dezastruoase culminează mai ales în timpul războaielor încheiate prin pacea dela Cuciuc Cainargi (1774), Adrianopole (1829) şi Paris (1856). Era şi firesc să fie aşa. Imperiul roman de răsărit, cu Constantinopolea bizantină, această „*Regină a oraşelor*", aşezată la îngusta poartă a Bosporului, pe unde se scurgeau atâtea bogăţii între nordul mai rece şi sudul mai cald,a atras de timpuriu roiurile de popoare ce se mişcau în stepele ponto-caspice; iar mai târziu, nevoia imensului imperiu rusesc de a ieşi la o mare caldă şi liberă, a îmbogăţit şi complicat istoria regiunilor sud-est europene cu o sumă de evenimente, provocate, între altele, şi de programul executării unui testament lăsat urmaşilor săi de Petru cel Mare. Expansiunea firească, provocată de cauze naturale, antropogeografice şi geopolitice, a populaţiei şi ţărilor din Carpaţi către M. Neagră s'a văzut întreruptă şi redusă în proporţiile sale după expansiunea geto-dacică în antichitate şi după Mircea cel Bătrân în evul mediu. Abia târziu,

in vremea noastră, renaşterea poporului român într'un stat tânăr, viguros şi activ şi nevoia sa de a avea o ieşire la Mare, apoi crearea statelor naţionale în jurul M. Negre şi reducerea lor la proporţii mai normale, a pus capăt şi sfârşit acestui rol dezastruos de drum al expediţiilor armate, cu tot cortegiul lor de tulburări şi nefericiri, care împiedicau o vieaţă aşezată şi propăşirea civilizaţiei.

In tot trecutul, atât de sbuciumat, al Dobrogei şi Deliormanului, singură laturea Mării, unde populaţia risipită se putea reface prin noi imigrări sosite pe apă, dar mai ales laturea dunăreană, unde Balta şi malul stâng puteau oferi un adăpost în caz de primejdie, au reuşit a menţine, în asemenea vremuri vitrege, rămăşiţe dintr'o veche populaţie băştinaşe. Interiorul, stepele golaşe, se umpleau mai ales cu neamul care putea realiza aci o stăpânire politică şi o pace mai îndelungată; dar şi uneori el rămânea aproape cu totul lipsit de oameni, un *„desertum"* relativ pe care-l pomenesc documentele vremii.

Datorită acestor cauze, ţinuturile de lângă M. Neagră au fost, în toate vremurile, ţinuturi de emigrări şi colonizări de neamuri, ceea ce le-a dat o înfăţişare foarte pestriţă, de adevărat mozaic etnografic. Pentru aceea, în multe cazuri, în aceleaşi sate, călătorii menţionează alte populaţii de cât cele aflate în ajunul unui războiu anterior. Ca un răsunet al vechilor stări de lucruri, aceste schimbări etnografice se continuă şi astăzi şi ele se vădesc mai ales în emigrarea benevolă a elementului musulman spre noua sa patrie, ca şi în schimburile de populaţie ce s'au realizat în teritoriile din jurul Egeii şi care, fatal, vor trebui să se realizeze şi în părţile dunărene.

Aceasta în interesul păcii şi civilizaţiei europene.

I. Epoca turcească până la 1878.

Până la anul 1878, când ia fiinţă noul Principat al Bulgariei între Dunăre şi Balcani, în urma biruinţei armelor româno-ruse asupra Turciei, o bună parte a Bulgariei răsăritene era o ţară aproape curat turcească din punct de vedere etnografic. Toponimia regiunii, mărturiile călătorilor, hărţile etnografice şi studiile din a doua jumătate a sec. XIX, mărturisesc acest adevăr cu prisosinţă. *Cinci secole de stăpânire otomană reuşiseră să creeze în această parte a Continentului nostru cea mai compactă massă de element musulman din întreaga Turcie europeană.* Românii se retrăseseră spre malurile dunărene şi numai turmele lor mai străbăteau stepele ierboase din interior, către locurile bune de iernat; iar Bulgarii îşi aflaseră un loc de refugiu în

Balcani, sau trecuseră în stepele Rusiei ori în Câmpia Română. Sporadic îi mai întâlniai ca negustori prin oraşe, sau într'un număr restrâns de sate mici, de aşa numiţi Erlii, Hârcoi, Grebenţi şi Sicovţi, alături de Turci.

„Cea mai mare schimbare etnografică — scrie geograful bulgar Işirkof — au provocat-o Turcii, cari colonizară repede o mare parte a Bulgariei. In consecinţă, Halkokondila, Filipopolea şi Stara Zagora fură colonizate încă din timpul lui Murat I, iar regiunea dintre Filipopole şi Balcani sub Baiazid I. Din această vreme (sfârşitul sec. XIV) până la războiul de eliberare (1877) Turcii au avut majoritatea în acest ţinut. Numirile turceşti ale satelor, munţilor, piscurilor, râurilor şi regiunilor, în toată depresiunea Mariţei, dau mărturie de grozava ocupare a acestor locuri. *Acolo n'a mai rămas nici* o *populaţie bulgară băştinaşe, spre a transmite vechile denumiri de locuri.* O mare parte din Bulgari, goniţi din regiunile roditoare şi strategice, s'a retras în munţi, unde trăiau mai liniştit şi se înmulţiră mai repede".

„Însă o puternică colonizare turcească s'a îndeplinit mai ales în Bulgaria răsăriteană. Ea a progresat încet, dar statornic şi a realizat *masse compacte de ambele laturi ale Balcanilor până la Dunăre şi până la Adrianopole;* şi astăzi încă, după o puternică emigrare turcească, tot mai sunt ţinuturi unde ei formează marea majoritate. Această colonizare a pornit din nevoi strategice; ea trebuia să asigure drumul spre Constantinopole; afară de aceasta, tocmai în Bulgaria de Est elementul bulgar fusese slăbit încă de mai înainte prin Greci, Găgăuţi şi Tătari" [1]),

Pentru Cadrilater şi teritoriile vecine dela Sud, mai precisă este mărturia istoricului C. Jireček, fost Ministru al instrucţiunii publice în Bulgaria. „Foarte slab e reprezentat elementul bulgar în tot răsăritul Principatului, între Iantra şi M. Neagră", — scrie acesta. *„In regiunea Târnova—Şumla—Silistra, călătoreşti ca într'o adevărată ţară turcească; ba chiar există acolo ţinuturi unde Bulgarii trăesc numai în oraşe, precum în Vest Turcii".* Singura populaţie creştină veche, rămasă între delta Dunării şi Constantinopole ar fi, după acest istoric, numai Găgăuţii de lângă ţărmul mării şi Bulgarii [2]) dela Şumla, Cotel

[1]) Dr. A. Ischirkoff: Die Bevölkerung in Bulgarien u. ihre Siedlungsverhältnisse. Peterm. Mitt. 1911, Bd. II p. 117—118.

[2]) Jireček uită Grecii din porturi şi mai ales Românii dobrogeni din lungul Dunării [dintre cari cei din Dăieni, Straja, Babadag, sunt menţionaţi documentar încă dela începutul sec. XVII] în sate vechi cu nume româneşti!

şi Sliven din Balcani, precum şi din câteva sate din basinul râului Camcic. In regiunea Silistrei, aceştia din urmă s'au păstrat numai în satul Alfatlar; iar în regiunea Varnei, numai la Devnia. *Deliormanul a rămas o ţară curat turcească*[1]*!*

Informaţiunile acestea se întregesc cu ale călătorului KANITZ, care în 1892 afirmă că:

1. Povârnişul de nord al Balcanilor răsăriteni era locuit aproape exclusiv de Turci;

2. Că în regiunea Silistra—Turtucaia—Razgrad—Şaitangic—Rusciuc se aflau aproape numai Turci; şi că în regiunea Turtucaia, din 44 de sate, numai unul era curat creştin: Călimocul Românilor, în 35 sate erau Turci, Tatari şi Cerchezi şi că numai în 8 sate erau şi ceva Bulgari alături de Musulmani.

3. Că în stepele Balcicului, din 72 sate ale cazalei, numai 3 erau pur creştine, în câteva se aflau şi Găgăuţi cu Bulgari, iar în marea majoritate numai Turci;

4. Că între Silistra şi Accadânlar abia în câteva sate erau şi Bulgari: Calipetrovo, Babuc, Alfatlar şi, în fine,

5. Că la Sud de Bazargic, spre Ienibazarul Bulgariei, din 44 sate, numai în 9 erau şi Bulgari; iar în reg. Eschi Giumaia, la sud de Ienibazar, din 45 sate, numai în 8 se aflau şi Bulgari; încolo Turci, Tătari şi Cerchezi[2]).

Adevărul că *nu există nici un sat în Dobrogea şi Cadrilater, care să aibă o populaţie bulgară autohtonă*, l-a pronunţat destul de categoric filologul bulgar L. MILETIČ în următoarele rânduri:

„Populaţia bulgară din nord-estul Bulgariei şi în special cea din Dobrogea şi din cercurile Varna, Silistra şi Şumla, provine, în marea ei majoritate, din sudul Bulgariei şi din regiunile muntoase ale Balcanilor (Stara Planina)". Şi mai departe:

„Este un fapt neîndoios că, în afară de Găgăuţi şi de coloniile greceşti, puţine la număr, întreaga populaţie creştină[3]) din cercurile Varna, Balcic, Dobrici şi în mare parte din Novi-Pazar, Provadia, Curtbunar şi Silistra, precum şi în toată (?) Dobrogea, se dovedeşte a fi *recent colonizată*, adică nu e mai veche de 100 ani şi numai în cazuri foarte rare de un secol şi jumătate".

---

[1]) JIREČEK: Etnographische Veränderungen etc. p. 177—178 şi Das Fürstentum Bulgarien p. 53—54.

[2]) F. KANITZ: Donau Bulgarien, vol. III, pag. 53, 172, 226, 334—335, 341—341.

[3]) Mai corect: „creştină bulgărească".

„S'ar putea limita precis numitul ținut de curând colonizat, dacă am socoti ca graniță sudică valea Provadiei, dela Mare până la orășelul Provadia; ca graniță vestică o linie verticală dusă dela Dunăre până la Provadia; iar ca graniță nordică și răsăriteană însăși Dunărea și M. Neagră".

„Chiar și la apus de sus numita linie verticală și anume la nord de linia ferată dintre Provadia și Razgrad până la Dunăre, așezările bulgărești, cu puține excepții, sunt cu totul nouă, întrucât ele se găsesc risipite în *massa compactă turcească din Deliorman*".

„Abia la sud de valea Provadiei sau, mai bine zis, de linia ferată dintre Varna și Razgrad, s'au mai putut păstra, ici-colo, resturi din populația bulgărească băștinașe".

Și în altă parte: „Să credem că în Dobrogea, exceptând orașele, este și populație veche bulgară, ar fi să ne înșelăm singuri" [1]).

Acestea sunt concluziile obiective ale științei *geografice, istorice* și *filologice* bulgare. Nu e nici un motiv a le pune la îndoială; ba încă ele se pot corobora cu o sumă de alte izvoare, care toate duc la acelaș rezultat științific [2]).

Pentru aceea, întreaga toponimie a Cadrilaterului este pur turcească. Dacă în Dobrogea de Nord (districtele Tulcea și Constanța) s'au putut înregistra, *înainte de 1878*, din 3409 nume topice de orașe, sate, văi, coline, lacuri, bălți, cariere, ruine, cruci, fântâni izolate etc., 61,89% nume turco-tatare, 33,34% nume neaoș românești, 3,84% nume rusești (mai ales în deltă), 0,71% nume slavo-bulgărești și 0,22% nume de origini diverse, — în schimb, în Cadrilater, întreaga toponimie e turcească, afară de câteva localități de pe malul Dunărei (Calimoc, Popina, Tatarița, Vetrina cea atestată și de Ana Comnena, Drâstor, Ostrov, Pârjoaia etc.) și de câteva nume dela țărmul Mării (Caliacra, Cavarna, Ecrene).

Această constatare nu trebuie să ne surprindă. Cinci sute de ani de stăpânire politică și de colonizare musulmană au fost prea de ajuns ca să schimbe cu desăvârșire fața etnografică a unei regiuni, pe care și considerațiuni strategice și de stat o cereau cât mai pur turcească. Când, prin urmare, la 1878, după războiul pentru inde-

---

1) L. Miletič: Das Ostbulgarische. Kaiserl. Ak. d. Wiss. Schr. d. Balkan Komiss. Linguist. Abth. II, Wien, 1903, Col. 19—20 și 33. Vezi și Analele Dobrogei III (1922) p. 191 și 196—197. L. Miletič: Staroto naselenie etc. p. 167—168.

2) Vezi și C. Brătescu: Populația Dobrogei în vol. festiv Analele Dobrogei 1928, pag. 201—257.

pendență, Românii și Bulgarii înaintară spre țărmurile de apus ale M. Negre, pe care imperiul turc le ceda în retragerea sa către miază-zi, — ei înaintară de fapt într'un pământ turcesc de cinci ori secular. In baza cărui drept? De sigur, în baza dreptului de a trăi, în baza necesității pe care o simte orice țară activă de a avea o deschidere la Mare. Dar se mai puteau invoca și alte argumente: Românii puteau invoca amintirile lor antice, geto-daco-romane, cum și cele medievale, care culminează în titulatura lui Mircea cel Bătrân „Terrarum Dobrodicii despotus et Tristri Dominus“; iar Bulgarii puteau invoca amintirile lor medievale de invadatori din spre Volga și de stăpânitori, o vreme, sub țarii lor bulgari. Considerațiunile etnografice trăgeau mai puțin în cumpănă, căci țara, sub acest raport, era turcească, cu slabe minorități naționale creștine. Superioritatea însă era evidentă de partea Românilor, nu numai din punctul de vedere al amintirilor trecutului roman, care se desgroapă din pământ la tot pasul, încât „și pietrele vorbesc pentru ei“; nu numai din punctul de vedere al dreptului de a ieși la un țărm mai întins de Mare; și nu numai din punctul de vedere al superiorității numerice a Românilor asupra oricărei altei naționalități creștine din Dobrogea; dar și pentru faptul că Românii, în deosebire de Bulgari, luaseră parte la războiul contra Turciei ca stat existent, cu o armată organizată și capabilă de a deveni salvatoare, iar nu ca ceva în devenire.

La început României i s'a oferit un teritoriu cu mult mai întins decât Dobrogea și Cadrilaterul în marginile sale actuale. De cine? De Rusia panslavistă și creatoare a statelor slave din Balcani. Iar această ofertă nu putea cauza nici o rană Bulgariei, căci se oferea pământ și popor turcesc, — de cinci ori secular turcesc. Cu o condiție: România trebuia să renunțe formal și definitiv la Basarabia străbună, în folosul imperiului rusesc, care ținea cu orice preț să-și aibă Dunărea hotar. Neînțelegând a consimți de bună voie la această jertfă, România obținu un teritoriu mult mai mic — Dobrogea veche — cu o graniță de șicană, care a trebuit să fie corectată abia în 1913, în urma războiului balcanic. Astfel Cadrilaterul cel locuit aproape exclusiv de Turci reveni Bulgariei, care între 1878—1913 încercă aci o colonizare cu element național din Balcani și de dincolo de Balcani.

II. Episodul bulgăresc dintre 1878—1913.

Episodul acesta a durat 35 ani.

Războiul russo-turc din 1877—78 și eliberarea Bulgariei — scrie

dr. A. Işirkoff, — a provocat ultima mare mişcare şi schimbare etnografică a populaţiei. Cerchejii emigrară. O mare parte dintre Turci, Tatari şi Pomaci emigrară şi ei odată cu armatele turceşti. Mulţi s'au reîntors, dar acolo unde sunt în minoritate, scad mereu şi azi. Mulţi Bulgari din Macedonia şi vilaetul Adrianopole se aşezară în SW Bulgariei şi lângă M. Neagră. Se întoarseră mulţi Bulgari şi din Rusia, România, Ungaria şi chiar din Anatolia şi Serbia de E. (Pirot) [1]).

Totuşi, după statistica din *1881*, Musulmanii aveau un escedent asupra Creştinilor (deci: a *tuturor* Creştinilor) în toată Bulgaria de E, dela Iantra până la M. Neagră [2]).

In districtul Osman Pazar se aflau	85,1%	Turci	şi numai	12,5%	Bulgari.
In cercul Haschioi (Silistra):	83,9%	„	„	8,6%	„
„ Bazaurt:	75,2%	„	„	14%	„
„ Şumla:	69,5%	„	„	24,3%	„
„ Eschi Giumaia:	73%	„	„	23,1%	„
„ Balbunar:	78%	„	„	17,8%	„

iar în Deliorman şi'n toată regiunea dintre Târnova—Şumla şi Silistra — scrie C. Jireček, *„reist man wie in einem Türkenlande“* : călătoreşti ca'n temeiul Ţării turceşti.

Abia născut la viaţa independentă, tânărul Principat bulgar manifestă veleităţi de cotropire. O mică irredentă, înnecată în ridicol, neavând la temelie un popor numeros pe care să se razime, şi-a scos capul pe la Babadag şi Tulcea. Mai târziu s'a încheiat chiar şi o alianţă cu un stat vecin împotriva României salvatoare, corecte, generoase şi leale a Regelui Carol I. Se pare că ingratitudinea ar fi o caracteristică a sufletului bulgar. De şi renaşterea acestui neam s'a făurit mai ales în oraşele româneşti; de şi pământul ospitalier al României i-a adăpostit şi hrănit — deopotrivă pe ţărani ca şi pe intelectuali — în ceasurile lor cele mai amare; şi deşi România n'a stat în calea idealului bulgar, ba încă, prin jertfa sa din 1877—78, a contribuit la crearea noului Principat bulgăresc — totuşi, cu o vădită şi absurdă rea voinţă s'a căutat a se tulbura bunele raporturi de vecinătate şi a se trece jignitor sub o tăcere vinovată contribuţia efectivă a Statului român la reînvierea unui Stat bulgar. Acest neastâmpăr şi aceste intenţii, mărturisite sau ascunse, au determinat România la luarea de măsuri de siguranţă. Satele rămase aproape pustii din Dobro-

---

[1]) A. Işircoff: op. cit. p. 118,

[2]) C. Jirecek: op. cit. p. 53—54: Musulmani: 49,6%; Creştini: 49,4%.— Vezi statistica lui Saraffoff în Period. Spis. V, 1—18 şi VIII,

gea veche şi mai ales cele cu populaţie turcească rară de la graniţa meridonală fură colonizate cu elemente româneşti de peste Dunăre.

Paralel cu aceasta a mers şi colonizarea bulgărească în Cadrilater; dar nu peste tot, ci mai ales pe o zonă în lungul Dunărei şi a hotarului românesc. Se realiza astfel un baraj cu elemente naţionale de ambele părţi, într'o regiune anterior turcească. Cine cercetează o hartă etnografică amănunţită a Dobrogei meridionale, chiar de n'ar şti pe unde a trecut vechea graniţă, ar trasa-o uşor printre satele colorate diferit. Insă, pe când colonizarea românească a realizat în jud. Constanţa o massă mai compactă, cu sate mari, şi multe curat româneşti, — colonizarea bulgară s'a îndeplinit mai mult zonar şi mai ales pe făşia Dunăre—Silistra—Bazargic—Balcic; şi pe când colonizarea românească s'a realizat cu respectarea drepturilor de proprietate ale vechilor locuitori, colonizarea bulgară s'a făcut adesea cu încălcarea drepturilor de proprietate ale paşnicei şi naivei populaţii musulmane. Părţile interioare ale Deliormanului au rămas aproape pur turceşti; iar stepele Caliacrei, unde apa se scoate cu greu dela mari adâncimi, au rămas ca un ţinut agricol şi păstoresc, cu mici cătune risipite pe văi şi fără a fi ajutorate de binefacerile civilizaţiei.

La 1912, în ajunul războiului balcanic, statistica Cadrilaterului ne dă următoarele cifre [1]:

Naţionalităţile	*Caliacra*	*Durostor*	*Cadrilaterul*
Români	1288	5.314	6.602
Bulgari	68.307	53 618	121.925
Turco-Tatari	67.824	68.400	136.224
ŢiganiTurceşti	6.299	4.725	11.024
Diverşi	4.502	2.501	7.003
Total . .	148.220	134.558	282.778

„L'acroissement du nombre des Bulgares pendant les trentes dernières années est du principalement au fait que *les Bulgares originaires d'autres contrées de la Bulgarie* n'ont pas cessé de venir remplacer les Turcs qui émigraient" scrie St. Romanski la 1915.

---

[1]) S. Mehedinţi: Observări asupra Dobrogei. Convorbiri literare 1919, LI, p. 79. Diferenţa între această statistică şi cea dată de Romanski, din 31 Dec. 1910, se datoreşte, cred, faptului că nu cuprind exact acelaş teritoriu şi faptului că nu datează din acelaş an.

Războiul balcanic din 1913, încheiat prin pacea dela 10 August 1913 în Bucureşti, a pus sfârşit acestui proces etnografic.

III. Colonizarea românească dela 1913 până azi.

Odată cu instalarea României în Cadrilater, patru probleme mari se puneau Statului român în acest teritoriu părăginit:

a) Legiferarea dreptului de cetăţenie;

b) Regularea dreptului de proprietate încălcat de coloniştii bulgari;

c) Colonizarea teritoriului cu Români; şi

d) Desvoltarea vieţii economice şi înălţarea provinciei spre o viaţă mai civilizată.

— Legiferarea dreptului de cetăţenie, chestiune capitală în Cadrilater, s'a făcut de către legiuitorul român într'un spirit larg şi umanitar, precum se vede din studiul d-lui A. Pineta.

— Instaurarea unei justiţii superioare şi regularea dreptului de proprietate încălcat de coloniştii bulgari în paguba elementului turcesc se poate urmări în studiul d-lui D. Stoicescu, precum şi în două studii mai vechi: unul al răposatului I. N. Roman, publicat în vol festiv al Analelor Dobrogei, 1928, I, p. 279—294 şi celălalt al d-lui Toma Ionescu, publicat în acelaş volum, p. 263—278.

— Desvoltarea vieţii economice şi înălţarea provinciei spre o viaţă mai civilizată se va putea urmări din articolele ce urmează, în vol. III al acestei publicaţii.

— Noi ne vom ocupa aci numai cu colonizarea românească, întru cât ea priveşte problema etnografică de care ne interesăm.

Colonizarea aceasta — trebuie s'o recunoaştem — a întârziat cam prea mult şi n'a fost condusă cu destulă energie şi clară viziune a viitorului. Se pot invoca, ce e drept, şi oarecare scuze: tulburările aduse de marele războiu al popoarelor între 1914—1918; dar nu se poate scuza părăsirea în stare de lâncezeală a acestei probleme capitale în răstimpul dintre 1918—1928 şi chiar şi mai târziu, când multiplele rivalităţi dintre partidele politice au lăsat pe un plan secundar chestiuni vitale, care trebuiau să constitue grija principală în fortificarea şi consolidarea Statului românesc întregit.

In anul 1928, când s'a serbat jubileul de 50 ani dela alipirea Dobrogei-Vechi la Patria-mamă, statistica etnografică a Cadrilaterului [1]) se prezinta astfel:

---

[1]) In limitele administrative de atunci! După statistica Prefecţilor, comunicată nouă în 1928 şi publicată în Analele Dobrogei, vol. festiv I, pag. 243, C. Brătescu: Populaţia Dobrogei.

Naționalitățile	Caliacra	Durostor	Cadrilaterul	%
Români	25.622	24.361	49.983	14.75%
Bulgari	60.357	72.720	133.077	39.26%
Turco-Tatari	49.351	88.088	137.439	40.56%
Diverşi	14.946	3.452	18.398	5.43%
Total . .	150.276	188.621	338.897	—

De atunci au intervenit schimbări importante. Organizarea noului Stat turcesc de către viteazul şi valorosul conducător Kemal Ataturk a ridicat, între alte probleme, şi aceea a comassării elementului turcesc, care se afla răspândit în țările balcanice, între granițele noii Turcii şi în special în locurile cu populație rară din Anatolia. Schimbul de populație realizat între Grecia şi Turcia, de pe urma căruia s'ar putea spune că două popoare şi-au strămutat penații în altă țară, a fost începutul acestui proces cuminte, destinat a rezolva definitiv conflicte ce amenințau a se perpetua la nesfârşit. Astfel s'au pus bazele unor raporturi de prietenie şi bună vecinătate între Greci şi Turci. Veni apoi rândul Musulmanilor din celelalte Țări balcanice şi din România. Intre noi şi Turci însă nu se putea face un schimb reciproc de populație, deoarece nu avem Români în Statul Turcesc. O convenție între guvernele celor două națiuni a pus la punct şi această chestiune. Turcii sunt liberi a emigra, iar Statul Român îşi ia anumite obligațiuni cu privire la averile evaluate ale emigranților.

Emigrarea musulmană din satele Cadrilaterului a ridicat însă o nouă problemă de stat : aceea a colonizării. Cum era şi firesc, ea a fost rezolvată în sensul creării de colonii româneşti : colonii militare, de Macedo-Români şi de agricultori din tot cuprinsul României. Poporul a răspuns cu însuflețire la chemarea de a întemeia sate nouă spre hotarele meridionale ale Țării ; ba chiar, în unele cazuri, el s'a prezintat în grupe entuziaste, cu steaguri şi cântec, reamintind acel „ver sacrum" al străbunilor Romani, prin care tinerii însurăței porniau să întemeieze alte aşezări de cât în preajma vechilor penați. Cu atât mai regretabilă pare, în asemenea caz, dureroasa lipsă de înțelegere pentru marile comandamente naționale la unele personagii politice, care au găsit nemerit să înpiedice afluxul de Români de peste hotare şi să întârzie acest proces istorico-etnografic, care se cere neapărat realizat. Această însuflețire cu care se adună fii răzlețiți peste

hotare la vatra cea mare a neamului românesc este cel mai bun răspuns ce-l putem da acelor persoane, care consideră schimburile de populație drept o „barbarie". Din potrivă, socotim că „barbaria" e de partea acelor conducători de neamuri cari, în loc să limpezească raporturile etnografice și să-și comasseze conaționalii, preferă a-i lăsa peste hotare și a reține elementele allogene, cărora, în vederea unității și omogeneității, li se pretinde asimilarea și contopirea în sânul națiunii: prilej veșnic de conflicte, de rea vecinătate și de asasinat la pacea și liniștea europeană.

După datele statistice ce ne stau la îndemână [1]), au emigrat din districtul Caliacra, între 1930—37: *17.794* Turco-Tatari; iar din Durostor, între 1936—38, *10.470* Musulmani. In total, *28.264* suflete [2]).

In schimb au sosit, între 1928—38, în districtul Caliacra: *10.137* coloniști români (suflete), iar în Durostor *7864* familii, dintre care: 3448 Macedo-Români din Bulgaria, Serbia, Grecia și Albania și 3866 familii de Daco-Români din județele dunărene ale Olteniei și Munteniei, plus un număr limitat din districtele bucovinene Rădăuți și Câmpu-Lung. Trebuie să recunoaștem că colonizarea n'a prea ținut pas cu emigrarea, că ea se execută cu o lâncezeală condamnabilă și că a fost deadreptul împotriva intereselor superioare ale Statului și Neamului românesc neglijarea măsurilor de a se înpiedica crearea de latifundii la un hotar, unde prezența cât mai numeroasă a neamului nostru este un imperativ categoric.

In urma acestor mișcări de populație, statistica Cadrilaterului în 1938 se prezintă astfel [3]):

Naționali-tățile	Caliacra	%	Durostor	%	Cadrilaterul	%
Români	54.456	30.33	53.948	28	108.404	29.14
Bulgari	73.815	41.11	76.948	40	150.763	40.52
Turco-Tatari	38.686	21.55	58.183	30	96.869	26.04
Diverși	12.590	7.01	3.432	2	16.022	4.30
Total . .	179.547	%	192.511	%	372.058	%

[1]) Comunicate nouă de d-l Col. A. Pârvu, Prefectul jud. Caliacra și de d. G. C. Ionescu, Directorul Băncii Naționale din Silistra, cărora le aducem aci viile noastre mulțumiri.

[2]) Regretăm că nu ne stau la îndemână cifrele totale dela 1913 până azi.

[3]) După datele procurate nouă de d-l Prefect de Caliacra, Col. A. Pârvu și de d-l G. C. Ionescu, Directorul Băncii Naționale din Silistra.

In timp ce în districtele nordice ale Dobrogei[1]) avem:

In jud. *Tulcea* (la 1938):	Români:	115.509,	sau	53.45%
(din 216.088 loc)	Bulgari:	39.523,	sau	18.29%
In jud. *Constanța* (la 1930):	Români:	167.278,	sau	66.2%
(din 252.686 loc.)	Bulgari:	22.559,	sau	8.9%

Paralel cu colonizarea a mers întrucâtva şi schimbarea toponimiei satelor. Până la 1878, precum s'a mai spus, toponimia Cadrilaterului era aproape exclusiv turcească, exceptând cele câteva denumiri dela Dunăre şi Mare, care au o origine grecească, slavă şi românească.

In cei 35 ani de stăpânire bulgărească, unele sate cu nume turceşti au primit denumiri bulgăreşti precum urmează:

In jud. *Caliacra* 26 sate: Bilo, Bogdanova, Botievo, Cernaoco, Călina, Gorița, Liliacova, Malinova, Nadejda, Mansârova, Momcil, Opancea, Pisarova, Poreaz, Preselenți, Predel, Rogojina, Siracova, Sredina, Sernino, Simionova, Spasova, Târnofca, Velicova, Viceva şi Vasileva.

In jud. *Durostor* 14 sate, dintre care unele cu nume anterioare anului 1878: Antimova, Belița, Cercovno, Cazimir, Cocina, Cranova, Galița (?) Lipnița, Rahova, Spanciova, Senova, Srebârna, Țar Asen, şi Zarnici.

Colonizarea românească a ridicat şi ea problema toponimiei.

In jud. *Caliacra* găsim astăzi 45 sate cu nume româneşti ca: Alexandria, Brâncoveni, Bejenari, Cămilaru, Cloşca, Bucureni, Crişan, Dropia, Vânători, Viişoara, Voineşti, Petia, Pârăul Caprei, Stâna Cadânei, Mihăileni, Prisăcani, Rasoviceni, Pădureni, Stejarul, Stânca, Vultureşti, Vladimireşti, Mircea Vodă, Boteni, Sandu Aldea, Dragoş Vodă, Sever Rădulescu, Fundeni, General Stan Poetaş, I. G. Duca, I. C. Brătianu, Brazda, Hotarele, Răcari, Vâltoarea, Şerpeni, Unirea, etc plus cele cinci sate înființate după 1930: Florica, Sf. Nicolae, Negreni, Titu Maiorescu şi Regina Maria.

In jud. *Durostor* 14 sate; Regele Mihai, General Praporgescu, General Dragalina, Gramoştea, Frăşari, N. Filipescu, Satu Vechiu, plus câteva ale căror nume datează dinainte de 1878: Gârlița, Popina, Pârjoaia, Satu-Nou, Ostrov, Turtucaia (sub această formă) şi Călimocu.

---

[1]) Pentru jud. *Tulcea* folosim statistica trimisă nouă de d-l Prefect Locot. col. V. I. Rață, căruia îi exprimăm aci viile noastre mulțumiri; iar pentru jud. *Constanța*, folosim statistica din 1930, publicată de d-l N. Roman în Analele Dobrogei XVII, 1936, pag. 112.

In timp ce în jud. *Constanța*, la 215 localități avem 193 nume românești[1]), iar în jud. *Tulcea*, la 118 localități avem 56 nume românești, în *Caliacra*, din 233 sate și orașe numai 45 poartă nume românești, iar în *Durostor*, din 194 localități, numai 14!

Este, prin urmare, necesar ca, în urma emigrării turcești și a colonizării satelor cu elemente naționale, și numirile topice să fie înlocuite în semnul vremii celei nouă.

V. Perspective pentru viitor.

Care sunt perspectivele etnografice ale Cadrilaterului pentru viitor?

In anul 1938, când se serbează un sfert de secol dela alipirea acestui teritoriu la România, 'și în starea de spirit actuală, o asemenea întrebare ni se pare foarte legitimă.

Noi pornim de la următoarele axiome:

Nici nu neam nu poate avea drepturi mai mari de stăpânire asupra Cadrilaterului decât neamul românesc;

România nu are nici un centimetru pătrat de instrăinat din teritoriul său; ba poate că mai are de primit, deoarece aria expansiunii sale naționale depășește granițele actuale.

România trebuie să creeze în Cadrilater o țară pur românească; ea nu-și poate clădi aci viitorul său pe temelia unor elemente alogene.

Pentru aceea, două acțiuni se impun activității noastre cu toată energia comandată de viziunea clară a viitorului:

1. Inlocuirea, pas cu pas, a emigranților musulmani cu un număr cel puțin egal de coloniști români. Aceasta ne-ar ridica procentul de la 29 %, cât este astăzi, la minimum 55 %. Am realiza, astfel, în cel mai scurt timp, o majoritate absolută în acest colț de țară, în care, ca un simbol, se află îngropată inima Reginei noastre Maria.

2. Pentru desăvârșirea operei începute, va fi necesar a se proceda la schimbul de populații.

Pornim și aci dela un desiderat: voim să trăim în cele mai bune raporturi de prietenie cu vecinii noștri dela miazăzi. Insă, după cum vecinii noștri, prin felul cum înțeleg a trata pe conaționalii noștri din țara lor, mărturisesc categoric că *nu le trebue Români*, tot asemenea și noi putem declara categoric că *nu ne trebuesc Bulgari*. Câți Bulgari avem noi în Cadrilater, aceasta o știm cu toții; câți Români trăesc însă în Regatul Bulgariei, aceasta o știu prea puțini dintre

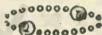
---

[1]) Ca un efect, în primul rând, al activității desfășurate de *Analele Dobrogei!*

Români şi poate că cifra adevărată ne va fi peste putinţă a o cunoaşte. In anul 1911, geograful IŞIRKOFF număra în districtul Vidinului, în lungul Dunărei, şi departe, în interior, până în districul Kula, 75.773 Români, sau 88.109 persoane cu limba materhă românească. Astăzi ei trebuie să treacă de suta de mii[1]). Foarte mulţi dintre dânşii s'au desnaţionalizat din vremurile vechi până astăzi, contribuind la alcătuirea somatică a poporului bulgar. Tot IŞIRKOFF afirmă că „în evul mediu se aflau în Bulgaria încă mulţi Traci romanizaţi — Valahi — după cum se poate vedea din numeroasa nomenclatură valahă şi din importanta participare a Vlahilor la războaiele de eliberare ale lui Petru şi Asan [2])".

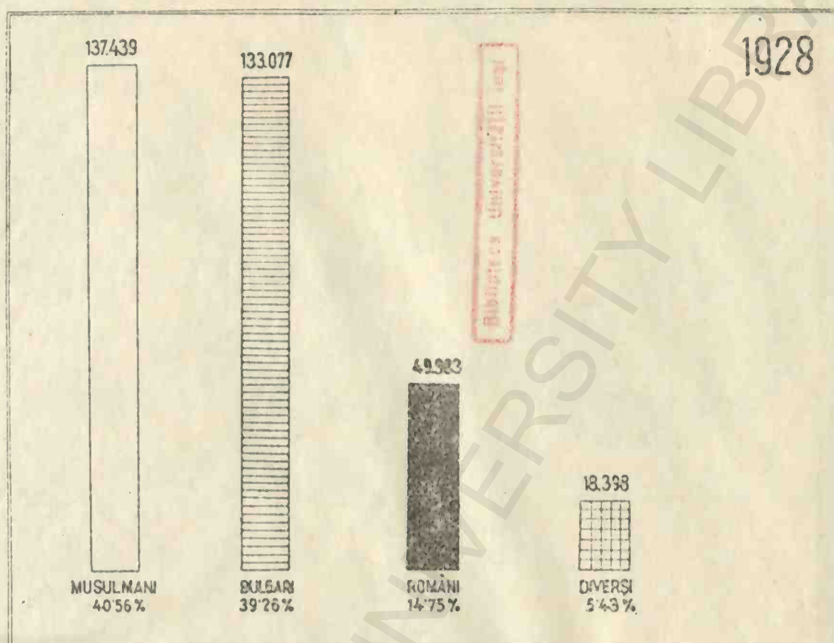
Prin urmare, schimb de populaţie.

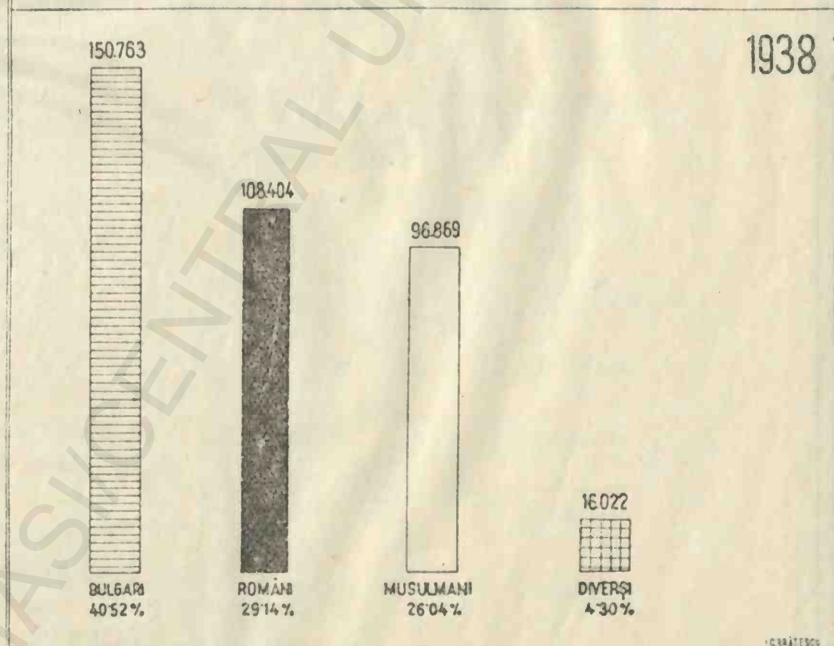
Nu suntem originali în afirmarea acestei soluţii. Intr'un moment de mare cuminţenie politică ne-au propus-o înşişi Bulgarii. Nu ştim şi nu înţelegem pentru ce această propunere inteligentă a fost respinsă. Socotim însă că, în interesul fortificării neamului şi statului românesc şi al bunei vecinătăţi ce trebuie să domnească între noi şi vecinii de la sud, — pentru pacea şi armonia europeană, — propunerea trebueşte reluată; însă primul pas, de data aceasta, se cade să-l facă Statul român.

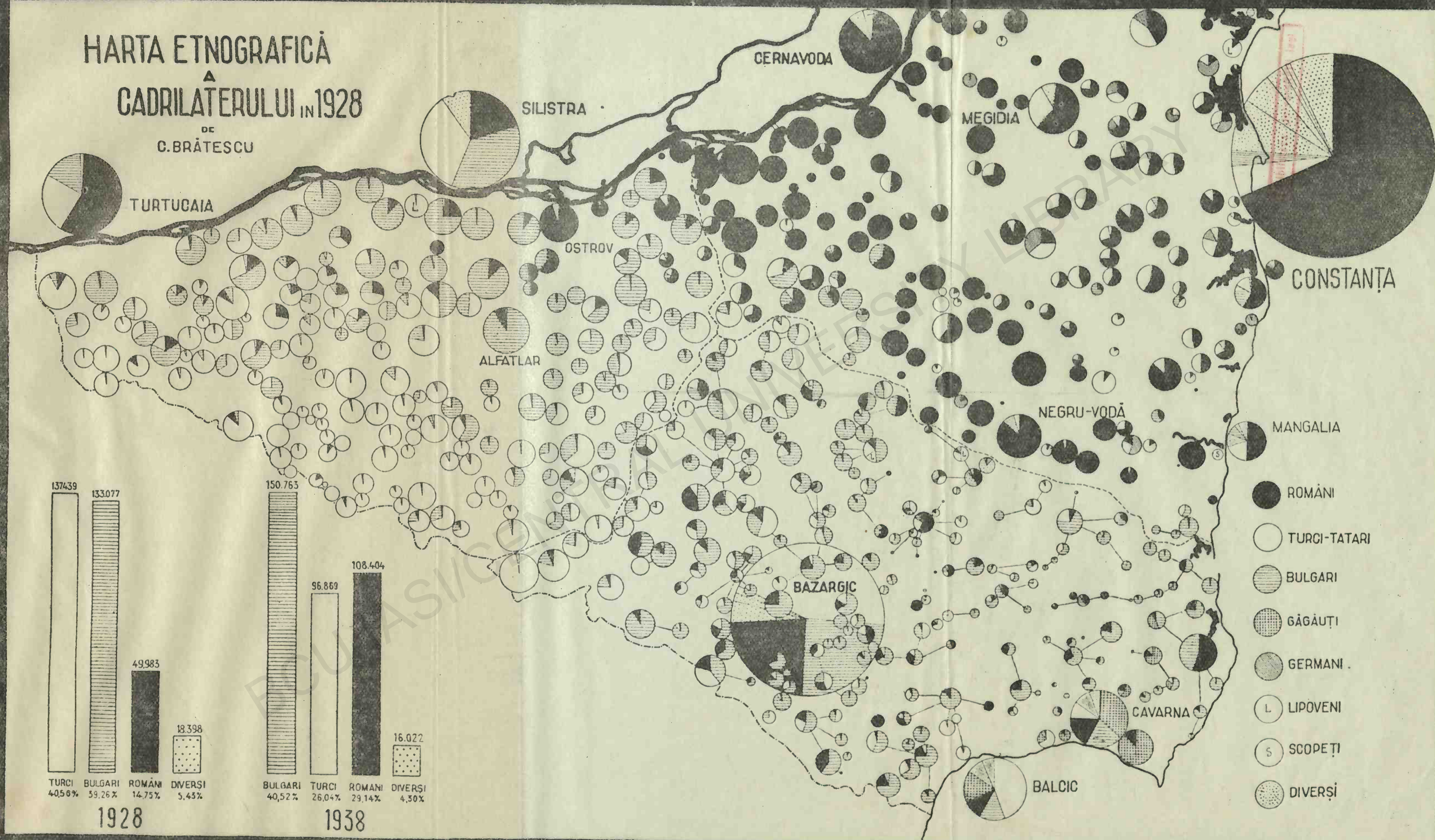

[1]) Statistica din 1926, publicată de HANS PETER KOSACK în Zeitschrift der Gesellsch. f. Erdk. zu Berlin, 1937, p. 359, dă totuşi 69.080 Români, la cari adaugă 1551 Aromâni, în total 1,29% din populaţia Bulgariei. In Vidin şi jud. Vidin se dau 32.031 Români; în Kula 5648; în jud. Lom 4385; în Orechovo 10.575; în jud. Nicopol 12.925; în Şiştov 1394; în Sofia 216; în Dupniţa 114; în Ferdinand 119; restul de 1673 sunt risipiţi în grupe mai mici în toată Bulgaria. In cele 2 hărţi dela pag. 365 se arată procesul de asimilare a elementului românesc de către Bulgari, încă un motiv pentru a salva dela înnec această ramură preţioasă de Români. In harta (a) se arată, după metoda punctului (100 loc. un punct), 7300 Români în Cadrilater, la 1905. In harta (b), tot malul Dunărei, dela Timoc până la E. de Şiştov e ocupat mai ales de Români.

[2]) A. ISCHIRKOFF, op. cit. p. 117 şi 122.

1928
137.439
133.077
49.983
18.398
MUSULMANI
40'56 %
BULGARI
39'26 %
ROMÂNI
14'75 %
DIVERȘI
5'43 %

1938
150.763
108.404
96.869
16.022
BULGARI
40'52 %
ROMÂNI
29'14 %
MUSULMANI
26'04 %
DIVERȘI
4'30 %

HARTA ETNOGRAFICĂ
A
CADRILATERULUI IN 1928
DE
C. BRĂTESCU
TURTUCAIA
SILISTRA
CERNAVODA
MEGIDIA
CONSTANȚA
OSTROV
ALFATLAR
NEGRU-VODĂ
MANGALIA
BAZARGIC
CAVARNA
BALCIC
ROMÂNI
TURCI-TATARI
BULGARI
GĂGĂUȚI
GERMANI
LIPOVENI
SCOPEȚI
DIVERȘI
137439
133.077
49.983
18.398
TURCI 40,56%
BULGARI 39,26%
ROMÂNI 14,75%
DIVERȘI 5,43%
1928
150.763
96.869
108.404
16.022
BULGARI 40,52%
TURCI 26,04%
ROMÂNI 29,14%
DIVERȘI 4,30%
1938

